

THE ADMINISTRATION RIGHT AND THE RIGHT TO USE FREE OF CHARGE

Laura Manea

PhD Student, "Transilvania" University of Braşov

Abstract : Starting from the inalienable public property provided by the Romanian Constitution in article 136, current Civil Code reflected the three real rights under the rules of public property system, namely the management right , the concession rights and the right to use free of charge, the distinguish is started from each right holder, in the case that the prerogatives of these rights are similar, with some minor exceptions. We intend to approach in a comparative analysis, the two real rights over public property, given the current regulation of the Civil Code and the practical situations of exercise. Also, our scientific approach aims to highlight the fact that if regarding the public property, the Romanian legal system regulate the administration of the assets of another person through the exercise of the right of administration, into the system of private property the goods administration of another person is for the first time introduced by the current Civil Code, by transposing the provisions of the Civil Code of Quebec, so between the two types of administration there are differences of legal regime on rights held by the holder of the administration, meaning the private administrator. Also, the differences appear in terms of the legal document under which it is organising and exercising the right of administration, namely the right of free use, in both cases being in the presence of an administrative act.

Keywords: administration right, right to use free of charge, real right, public property, administrative act.

THE IMPORTANCE AND DIVISIONS OF ROMAN LAW

Cristinel Murzea

Prof., PhD, "Transilvania" University of Braşov

Rezumat: Abordând într-o manieră pragmatică și prospectivă complexitatea vieții materiale aflată într-o vădită și permanentă interferență și cu planul moral-etic și spiritual al societății antice din cadrul statului roman, devenit imperiu universal, civilizația romană s-a impus după cum plastic remarca un exeget al doctrinei dreptului roman „fie cu sabia, fie cu crucea, fie cu dreptul”¹. Romanii au fost primul popor antic care datorită spiritului lor inventiv dar și practic-aplicativ au reușit să delimiteze normele juridice „Jus” de normele religioase „Fas” și pe cale de consecință au reușit să construiască un sistem de norme, principii și instituții juridice care, așa cum a dovedit realitatea istorică, au devenit axiome și constante juridice intrând ca atare în tezaurul gândirii juridice universale. Prin construcțiile juridice elaborate, cât și prin tehnica legislativă desăvârșită, romanii au fost cei dintâi care au delimitat dreptul public de dreptul privat, diviziuni care, cu toate amendamentele de rigoare, se mențin și în zilele noastre. În acest sens, juristul Ulpian menționa: „publicum ius east quod ad statum rei Romanae spectatores, privatum quod ad singularum utilitates: sum enim Qa'ida publicae utilio Qa'ida deprivation”² (dreptul public este cel care privește statul puterii romane, dreptul privat privește interesele particularilor, căci unele lucruri sunt utile în interes public, altele sunt utile în interes privat). În condițiile societății contemporane tot mai globalizată, acum când practic se redefinesc principiile pe care se clădește edificiul Uniunii Europene, gândirea juridică romană este revalorificată de către juriști, politicieni și nu numai, deci, de toți factorii responsabili în ceea ce privește construcția în planul „realității juridice” a unui cadru optim pentru armonizarea intereselor cetățeanului privit ca subiect de drept cu cele ale entităților statale și suprastatale, fapt ce vine să probeze perenitatea și actualitatea dreptului roman..

Cuvinte cheie: drept roman, drept public, drept privat, perenitate, actualitate.

¹ I. C. Cătuneanu, Curs elementar de drept roman, Editura Cartea Românească, Cluj, 1922, p. V

² Ulpian, lib. Inst; Dig., 1.1.1.2; Inst. 1.1.4.

Dreptul privit ca o dimensiune a realității sociale și implicit ca și componentă inalienabilă a existenței umane, a însoțit istoria societății omenesti încă de la geneza acesteia, obiectivându-se în forme de exprimare dintre cele mai diverse în funcție de factorii obiectivi, privind configurarea dreptului pozitiv.

Romanii, spre deosebire de alte popoare antice, au reușit să facă din drept o știință dar deopotrivă și o artă, prin care s-a definit realitatea socială ca una deosebit de complexă guvernată de norme ce consfințesc drepturi și obligații deopotrivă.

Juriștii romani dând dovadă de un spirit practic de excepție, au conturat dimensiunea juridică a societății arătând că dreptul este chemat să cerceteze implicit geneza cât și evoluția acesteia. Sintetizând cele mai sus arătate romanii considerați a fi „părinții dreptului”³ în accepțiunea semantică a termenului, afirmau că acolo unde este societate, există și drept⁴ - „ubi societas ibi ius”.

Spiritul inventiv al romanilor dar și dorința acestora de a ajunge la perfecțiune au determinat ca aceștia să elaboreze din perspectiva unor tehnici legislative desăvârșite, principii, instituții și norme juridice care într-un interval de treisprezece secole au germinat în planul realității juridice – dreptul privat – privit atât ca știință, cât și ca instrument de ordonare a conduitei umane.

Subsumând sistemul normativ unui set de principii exprimate printr-o serie de adagii care s-au constituit în bunuri ale civilizației universale – juridice și extrajuridice - romanii au construit o realitate juridică ce a avut menirea să disciplineze și coordoneze relațiile sociale, în vederea promovării unor valori larg receptate de societatea romană, cum ar fi și proprietatea, familia, statutul persoanelor, inclusiv libertățile publice, regimul bunurilor aflate sau nu în circuitul civil, succesiunile cât și formele de exprimare a relațiilor comerciale reflectate la nivel juridic prin materia obligațiilor civile, etc.

Toate aceste realități sociale complexe au fost decelate prin mecanismele specifice de manifestare ale normelor sociale între care normele juridice „IUS” se deosebesc calitativ de cele religioase „FAS” sau cele de „politețe” sau de natură „politică” sau „morală” prin existența sancțiunii normei, care este sistematizată, fiind aplicată de un organ specializat și fiind totodată predeterminată de o voință supremă care în viziunea romanilor aparținea zeilor, lucru exprimat în mod neechivoc prin adagiile „dura lex sed lex” sau „fiat justitia sed pereat mundi”. Prin aceasta se afirma eternitatea dreptului și perenitatea actului de justiție săvârșit în

³ N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Editura Actami, București, 1996, p.47.

⁴ C. Murzea, *Drept roman*, Editura All Beck, București, 2003, p.9.

numele divinităților supreme, căci o simplă încălcare a unei norme de drept însemna o încălcare a voinței zeilor, atrăgând pedepse dintre cele mai severe.

Romanii nu puteau concepe faptul că dreptul nu ar fi etern, veșnicia dreptului fiind dată de însăși veșnicia societății romane – *ubi jus ibi societas* – afirmând că dreptul este un dar al zeilor, fapt pentru care normele juridice din epoca veche cât și procedura și zilele faste în care se administra actul de justiție erau cunoscute doar de către pontifi.

Dacă la origini normele juridice se suprapuneau, ca de fapt la toate popoarele antice, peste normele religioase⁵ constatăm că romanii cu timpul au reușit să le definească atât natura cât și domeniul de aplicare celor două categorii de norme sociale, lucru evident și din încărcătura semantică a celor doi termeni în limba latină; astfel că „IUS” va rămâne ancorat în sfera relațiilor juridice în timp ce „FAS” va acoperi o realitate de natură magico-religioasă, fapt ce ne face să afirmăm fără rezerve faptul că începând din secolul al III-lea î.e.n. disocierea este evidentă și devine o certitudine la nivelul mentalității colective. Astfel se naște dreptul cu propriile sale principii, axiome în jurul cărora se dezvoltă concepte de natură moral juridică. În acest sens Celsus afirmă că „*ius est ars aequi et boni*”. Într-o înșiruire pur aleatorie cu scop exemplificativ amintim respectarea unor perceptive cu o vădită încărcare morală pe lângă substratul lor juridic, cele precum – „*aliendi abstinentia*” (respectarea a tot ce este al altuia); „*promissorum implendorum obligatio*” (respectarea angajamentelor); „*damni culpa dati reparatio*” (repararea pagubelor pricinuite); „*poene interhominis meritum*” (pedeapsa echitabilă). Aceste comandamente aveau să-l influențeze mai târziu pe Hugo Grotius (1583-1645) un ilustru reprezentant al Școlii Dreptului Natural, să le califice drept bazele conceptuale pe care avea să se clădească dreptul natural, acesta fiind etern și imuabil apărând ca un suum de principii pe care rațiunea le dictează pentru satisfacerea înclinării naturale a omului pentru viața socială⁶.

Preceptele de natură morală sunt asumate și în plan juridic, lucru ce se exprimă în forma consacrată folosită de Justinian pentru a defini știința dreptului arătând că – „*juris prudentia est divinarum atque humanorum rerum notitia iusti atque iniusti scientia*” (știința dreptului sau jurisprudența este cunoașterea lucrurilor divine și umane, știința a ceea ce este drept și nedrept).

În același sens Ulpianus definind principiile ce guvernează dreptul roman adăuga unui principiu de morală – „*honestum vivere*” – două principii de drept afirmând – „*juris praecepta*

⁵ Ibidem, p.2.

⁶ Cf. N. Popa, op.cit., p.48.

sunt haec, honeste vivere, alterum non laedere suum cuique tribuere”⁷ – (principiile dreptului sunt acestea – a trăi în mod onorabil, a nu vătăma pe altul, a da fiecăruia ce este al său). Această realitate avea însă un vădit grad de relativitate căci încă din perioada epocii vechi se poate constata faptul că normele, instituțiile și principiile juridice dobândesc o identitate proprie în raport cu cele de natură morală sau religioasă, ele dobândind treptat o importanță deosebită, căci așa după cum remarcă majoritatea doctrinarilor dreptului roman, concepțiile juridice tind să devină principala ideologie în cadrul statului roman ele devenind o adevărată placă turnantă a întregii gândiri și practici sociale.

Așadar, dreptul ca realitate socială în cadrul statului roman nu include celelalte norme sociale, ci le completează sau coexistă cu acestea într-o manieră originală. Apariția societății politice, apariția claselor sociale cu interese opuse, cât și dinamica vieții economice fac ca treptat dreptul cu normele sale să se desprindă treptat de morală și obiceiuri, ca urmare a dinamicii de ansamblu a societății. Ilustrul filosof dialectician Hegel, arăta referindu-se la acest proces complex faptul că „Numai după ce oamenii și-au născocit trebuințe multiple și când dobândirea acestora se împletește cu satisfacerea lor, numai atunci se pot alcătui legi”⁸

Romanii dând dovadă de un simț practic deosebit aveau să fie primii care au conturat locul și rolul normelor juridice în cadrul sistemului normativ general al societății arătând că acestea impun indivizilor în primul rând o conduită prescrisă, deci o obligație corelativă comportamentală determinată de natura dreptului reglementat de autoritatea legislativă. Se încerca pe această cale să se confere normelor juridice o autoritate distinctă ce ținea de existența și funcționarea statului roman.

Din acest moment fizionomia normelor și instituțiilor juridice, perfecționarea continuă a principiilor de drept formulate dar și nivelul elevat al tehnicii legislative folosite, au făcut din sistemul dreptului roman un important instrument cognitiv educativ pentru poporul roman, dar mai ales unul practic-aplicativ menit să dea concretețe noilor figuri și expresii juridice, având în vedere în esență gradul înalt de abstractizare la care avea să ajungă jurisprudența romană⁹.

Universalitatea limbajului juridic este o realitate care își găsește una dintre explicațiile sale în faptul că multe popoare aveau să împrumute din arsenalul gândirii juridice romane construcții juridice, figuri juridice, principii de drept, care au stat la baza propriului lor sistem de drept. Romanii au reușit astfel să construiască un limbaj tehnic extrem de specializat menit să

⁷ E. Molcuț, D. Oancea, *Drept roman*, Casa de editură și presă „Șansa” SRL, București, 1993, p.6.

⁸ Hegel, *Principiile filosofiei dreptului*, Editura Academiei, București, 1969, p.238.

⁹ C. Murzea, op.cit, p.3.

acopere un câmp de raporturi juridice ce reflectau o diversitate de relații sociale aflate într-o permanentă interferență cu evoluția tehnicii legislative ce evoluează de multe ori pe cale procedurală, cunoscându-se faptul că datorită mentalității conservatoare a acestui popor, acesta considera că normele lui „ius civilae” sunt perene și imuabile fapt pentru care pretorul, principalul actor judiciar, venea să introducă pe cale mediată noi figuri juridice menite să acopere noile interese și să le transforme în drepturi subiective. Era astfel cunoscut raportul dintre dreptul civil și dreptul pretorian pe care îl menționa în lucrarea sa intitulată „Digestele”, în care se arată că „ius praetorium est quod praetores introduxerunt adiuvandi, vel supplendi vel corrigendi iuris civilis gratia propter utilitatem publicum” (dreptul pretorian este acela care a fost stabilit de pretor pentru a veni în ajutorul dreptului civil, pentru a-l completa și îmbunătăți conform binelui public)¹⁰.

Romanii au fost aceia care au creat alfabetul juridic, reușind ca prin normele edictate sau sancționate prin instituții juridice create cât și prin ramurile de drept pe care le-au generat să ofere posterității un instrument adecvat, care preluat și valorificat funcție de particularitățile specifice fiecărei zone sau etape de evoluție a societății să ofere un îndreptar juridic și un suport teoretic necesar viitoarelor construcții juridice reflectate la nivelul izvoarelor formale de drept.

După cum elocvent se exprima distinsul profesor E.Molcuț „multe din conceptele și categoriile juridice actuale își au originea în dreptul roman care a reușit să le dea o asemenea elaborare încât să poată fi utilizată pe scară universală”¹¹.

Influența dreptului roman este deosebit de pregnantă în epoca modernă atunci când are loc o adevărată revoluție în ceea ce privește codificarea, sistematizarea dreptului prin apariția codurilor, adevărate monumente legislative ce veneau să reglementeze diversele paliere ale vieții sociale reflectate la nivel juridic. Acum mai mult ca oricând elemente ale tehnicii legislative dar și instituții create mai ales în epoca clasică a dreptului roman, epoca cea mai fecundă din creația juridică romană, sunt preluate și adaptate la noile realități sociale.

În acest sens, pentru orice sistem de drept fie el continental sau anglo-saxon, divizarea realizată în plan conceptual teoretic realizată de eminentul jurist Ulpian în partea introductivă a operei sale „Institutiones”, conform căruia sistemul dreptului are o structură bipartită care sete valabilă și în zilele noastre. Astfel se distinge dreptul public – ius publicum – de dreptul privat – ius privatum. În acest context Ulpian argumentează – „publicum ius est quod statum

¹⁰ Justinian, D.1.1.7.1

¹¹ E. Molcuț, op.cit., p.12.

rei Romanae spectat, privatum quod ad singularum utilitatem” (Dreptul public este acela care ține de organizarea statului roman, dreptul privat fiind acela care se aplică numai raporturilor dintre particulari)¹².

Ceea ce stă la baza delimitării celor două ramuri de drept în concepția lui Ulpian este noțiunea de „utilitas” adică interesul. Astfel normele dreptului public sunt emise în interesul poporului roman văzut în unitatea sa și cuprind norme referitoare la cult (in sacris), la atribuțiile preoților (in vacerdotibus) și ale magistraților (in magistratibus consistit)¹³. Majoritatea izvoarelor relevă însă faptul că dreptul public este cel care cuprinde așa numitele „leges publicae” în timp ce „ius privatum” cuprindea acele norme sancționate de cetățenii romani și inserate în manifestările lor exprese de voință reflectate prin actele juridice pe care le încheiau. În opinia lui Papinian – „ius publicum privatorum pactis derogari non potest” (dreptul public nu poate fi modificat prin acordul particularilor)¹⁴. Așadar se făcea o delimitare între „ius cogens” de „ius dispositivum” adică normele imperative de cele de natură dispozitivă.

La rândul său, după sfera de aplicabilitate, dreptul privat cunoștea în viziunea juriștilor romani trei diviziuni și anume – „ius civilae”, aplicabil exclusiv în raporturile ce se iveau între cetățenii romani; „ius gentium” ce se aplica în raporturile cu străinii sau peregrinii și „ius naturae” ce desemna acel sistem de drept ce se aplica deopotrivă tuturor viețuitoarelor, fiind deci un sistem de drept cu vocație universală. Gaius afirma în acest fel că - „privatum ius tripartitum est: collectam etenim est ex naturalibus praeceptis aut gentium aut civilibus” (dreptul privat cuprinde trei părți căci e alcătuit din principii ale dreptului natural, sau din principiile dreptului ginților, sau din principii ale dreptului civil)¹⁵.

Dacă dreptul civil se aplică numai quirililor – „quom ius proprium civitatis”, per a contrario „ius gentium” se aplica tuturor popoarelor „ius naturalis natio”¹⁶. În opinia lui Gaius, între „ius naturae” și „ius gentium” era practic o identitate de conținut, primul făcând corp comun cu dreptul ginților el reglementând ceea ce romanii defineau prin „status personalis”.

În opinia istoricului Titus Livius, „ius gentium” avea semnificația pe care astăzi o dăm dreptului internațional public, el fiind chemat să reglementeze raporturile dintre state precum și modul în care urmau să fie soluționate diferendele dintre acestea.

¹² C. Murzea, *op.cit.*, p.4.

¹³ T. Sîmbrian, *Instituții de drept civil*, Editura Sitech, Craiova, 2009, p.28.

¹⁴ Ibidem

¹⁵ C. Murzea, *op.cit.*, p.5.

¹⁶ Ibidem

Toate aceste subdiviziuni prezintă astăzi mai puțină importanță, căci ele și-au pierdut semnificația atât în planul construcțiilor juridice cât și din perspectiva tehnicilor legislative, date fiind condițiile de exprimare a noilor realități juridice ce s-au derulat, ele având doar o semnificație din perspectiva istoriei dreptului roman de la întemeierea statului cetate Roma (754 î.e.n.) și până la domnia împăratului Justinian (527-565 e.n.).

Analizând prin metodele oferite de știința dreptului realitățile juridice din Roma antică, nu putem să nu concluzionăm că astăzi mai mult ca oricând în contextul globalizării și a experiențelor pe care le oferă noul cadru de organizare a structurilor statale reglementate de Tratatul constitutiv al Uniunii Europene, dreptul roman reprezintă un element important în formarea mentalității juridice a celor chemați să realizeze și să aplice dreptul european, adică a juriștilor și a tuturor factorilor responsabili care depășind formele naționale găsesc un „numitor comun” în ceea ce privește dialogul cât și construcția unui sistem juridic ce are la bază elementele de unitate și continuitate, configurând astfel o nouă realitate politico-juridică europeană, care arată că Roma antică ca stat universal rămâne în continuare un exemplu în ceea ce privește aplicarea principiului ce exprimă „unitatea în formele diversității ei”..

Bibliografie

- Popa, N., *Teoria generală a dreptului*, Editura Actami, București, 1996.
- Molcuț, E.; Oancea, D., *Drept roman*, Casa de editură și presă „Șansa” SRL, București, 1993.
- Murzea, C., *Drept roman*, Editura All Beck, București, 2003.
- Hegel, *Principiile filosofiei dreptului*, Editura Academiei, București, 1969.
- Justinian, *Digestele*.1.1.7.1.
- Sîmbrian, T., *Instituții de drept civil*, Editura Sitech, Craiova, 2009.